

Stručni rad

UDK 81:929Damjanović S.

Novica VUJOVIĆ (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

novica.vujovic@fcjk.me

ŠIROKI JE TRAG OD SLAVONSKE ORANICE DO VODEĆEG PALEOSLAVISTE

(Oranica je rodila mene. Zbornik Stipe Damjanovića, u povodu 75. rođendana, uredili Milica Lukić i Mateo Žagar, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, 2022)

Današnjemu korisniku internetskih izvora prvo što se od pojedinosti iz službene biografije Stjepana Damjanovića dadne jeste podatak da je Damjanović vodeći hrvatski paleoslavist te redovni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Punih sedam i po decenija, međutim, stazom što ga je povela iz Strizivojne ka hrvatskoj prijestonici, Stipa Damjanović nosi breme uspomena na djetinjstvo, na strizivojnski govor kao jedan od posavskih govora slavonskoga dijalekta, na slavonsku oranicu, na đaćku klupu i autoritete koji su kod njega podsticali ljubav prema ljudima, knjizi i crkvi. S roditeljskoga je praga ispraćen, kako sâm pjesnički formuliše, s dlanovima punim *zlatnoga zrnja*.

U čast Stjepana Damjanovića, a povodom njegova 75. rođendana, slavonski zavičaj priredio mu je dostojanstven zbornik radova. Svečarski je povod realizovan kao akademska dužnost prema starijemu kolegi, dokazanome profesoru i mentoru, ali više od toga svaka pojedinost ovoga poduhvata odiše prijateljskom zahvalnošću prema profesoru i pouzdanome prijatelju. Knjigu *Oranica je rodila mene. Zbornik Stipe Damjanovića* objavio je Filozofski fakultet u Osijeku. Njezini su urednici Damjanovićevi prijatelji i kolege, univerzitetski profesori, Milica Lukić i Mateo Žagar. Recenzenti su ovoga zbornika Tanja Kuštović i Dragica Dragun.

Uprkos činjenici da je i načelno i u pojedinostima iz proučavanoga korpusa dominantno usmjeren na paleoslavističke i paleokroatističke teme, dosadašnja bibliografija Stjepana Damjanovića sadrži dragocjen registar radova o tzv. slavonskim temama u kojima se bavi raznim pitanjima, a prednjače prilozi o djelima brojnih filologa iz prošlosti ili njegovih savremenika. Osobitu posvećenost vidimo u Damjanovićevim radovima o biskupu J. J. Štrosmajeru, kojemu će i samostalnu knjigu posvetiti.

Knjigu *Oranica je rodila mene. Zbornik Stipe Damjanovića* otvara tekst dat iz pera mons. dr sc. Marina Srakića, nadbiskupa đakovačko-osječkoga u miru, koji je, doživljavajući ovaj zbornik kao slavonsku pjesmu „velikom Slavoncu i Šokcu“, podsetio na nekoliko bitnijih detalja iz Damjanovićeve biografije. Jedna od najsnažnijih ličnosti koja je nadmoćnošću svoga autoriteta i duha općinila mladoga Damjanovića bio je župnik Mitar Dragutinac. „Župnikova knjižnica bila je bogata biranom literaturom. Iz nje su mladi posuđivali knjige koje su im pomogle da upoznaju i zavole svoj jezik i povijest, nacionalnu i svjetsku. Akademik Damjanović mnogo je naučio od svoga župnika Dragutina i slijedio njegov primjer. Dragutinac je trošio novac na knjige. To je činio i Damjanović. Dragutinac je svoje knjige ostavio Knjižnici Bogoslovnoga sjemeništa, a prof. Damjanović je prije nekoliko mjeseci darovao 3000 svezaka knjiga toj istoj knjižnici, sada Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici. I jedan i drugi voljeli su knjigu, novčana sredstva trošili su na knjige“ (str. 7–8).

U „Uredničkome proslavu“ Milica Lukić i Mateo Žagar obrazlažu metodološke i strukturne aspekte ove knjige, te se čitalac upoznaje s konceptom detaljno osmišljenoga programa što ga je planetarno rasprostrta pandemija koronavirusa poremetila. Srećna je okolnost što su uprkos takvim okolnostima urednici uspješno korigovali plan i realizovali objavljivanje zbornika koji ovđe predstavljamo. Kako možemo pročitati: „U zborniku je osamnaest priloga (19 autora) – znanstvenih, stručnih i esejskih koje smo u poglavlja okupili prema geografskom kriteriju, tj. slavonskim mjestima važnim za osobnu i profesionalnu biografiju Stipe Damjanovića i osmislili ih u već pomalo zaboravljenoj maniri slanja *pozdrava* (oslikanim) dopisnim poštanskim kartama – razglednicama. Početna je točka zborničkoga *šokačkog zemljovida* dakako Strizivojna – *locus amoenus* potomka iz kuće Mušulinovi(h), a s njom i Gundinci koje od Strizivojne dijeli, kako će reći Josip Užarević, tek *nekoliko kilometara šume*, pa se onda *po blizini* nižu Đakovo, Vinkovci i Osijek odnosno četiri poglavlja-pozdrava: *Pozdrav iz Strizivojne i Gundinaca*, *Pozdrav iz Đakova*, *Pozdrav iz Vinkovaca* i *Pozdrav iz Osijeka*. Iz Strizivojne i Gundinaca pozdrave Svečaru šalju Stanko Andrić, Mato Zlatko Damjanović, Franjo Džakula, i Josip Užarević. Iz Đakova ga pozdravljaju Pero Aračić, Mirko Čurić, Vlatko Dugalić, Ankica Landeka i Luka Marijanović. Pozdravi iz *Vinkovci* dolaze od Anice Bilić, Katice Čorkalo Jemrić i Martina Grgurovca, a iz *Osika* od Vere Blažević Krezić i Silvije Ćurak, Sande Ham, Jasne Horvat, Ljiljane Kolenić, Milice Lukić i Milovana Tatarina“ (str. 10).

Broj u ovome zborniku objavljenih radova nudi bogat preplet tema iz discipline što je slavonikom zovemo, a sve ih je podstaknulo ili sâm Damjanovićevo djelo ili paleostavistički korpus na koji je istraživački usmjeren, no

ništa manje inspirisao ih je idiom Damjanovićeve užeg zavičaja, kako na planu leksike, tako i u pogledu kakve druge jezičke crte s toga dijela slavonskoga dijalekta.

Zatemeljujući knjigu na *slavonskome kriteriju*, urednici su se opredijelili da dadnu kao zasebne cjeline zavičajnu biografiju te zavičajnu bibliografiju Stjepana Damjanovića. Treba reći da zbornik zaprema 338 stranica, da se na početku svakoga poglavlja-pozdrava nalaze kvalitetne fotografije, panoramski snimci mjesta po kojemu je poglavlje i imenovano. Posljednji su dio knjige urednici opredijelili za rane pjesničke tekstove Stjepana Damjanovića: „Šokačke pismice Stipe Damjanovića Mušulinova“.

Akademik Stjepan Damjanović je i u naučnome i u ljudskome pogledu s utemeljenjem potvrđenim u najvećoj mjeri. Stoga i ne čudi što ga širom slavističkih prostora rado dočekuju i srdačno kao saradnika prihvataju. Montenegrizika ima sreću, da to i istaknemo, što je o nekim važnim a dugo u nas otvorenim ili spornim pitanjima – sud dao upravo Stjepan Damjanović. Njegov prilog o crnogorskim inkunabulama, na primjer, ide u abecedu znanja iz montenegrizike. Učesnik je međunarodnoga simpozijuma Cetinjski filološki dani, dugogodišnji saradnik Fakulteta za crnogorski jezik i književnost, Fakultetu je povjerio objavljivanje Izabranih filoloških radova (2019), a nedavno je o radu te ustanove saopštio: „Kratice FCJK postala je svojinom svih slavista ma gdje oni djelovali, što znači da ustanova koja stoji iza te kratice ispunjava svoje zadatke i ostvaruje svoje ciljeve duže vrijeme na zavidnoj razini“.

Jezikoslovac Stjepan Damjanović iz godine u godinu odužuje se kroatistici, slavonskome zavičaju i hrvatskoj kulturi u cjelini na svim poljima na kojima djeluje, a njegov temeljni doprinos vidimo u golemome filološkom djelu i dostojnim nastavljateljima koji su u različitim generacijama stasavali uz njega. Urednici ovoga izdanja Milica Lukić i Mateo Žagar, te autori članaka i ustanove koje su urednici okupili oko zbornika *Oranica je rodila mene. Zbornik Stipe Damjanovića* – sve rečeno nesumnjivo potvrđuju. Hvala im za ovu knjigu, uz nadu da će nas profesor Damjanović okupljati još mnogo radnih godina.